

### บทที่ 3

#### ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ การตอบรับของผู้ชมรายการ เกษตรลูกทุ่ง ของ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ” ได้ใช้แนวทางในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นที่การให้ความสำคัญกับผู้รับสาร หรือผู้ชมรายการว่ามีลักษณะพฤติกรรมและมีปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองกลับมายังรายการอย่างไร ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยโดย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) และลักษณะการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย (Participant Observation) ผู้วิจัยจะจัดเรียงลำดับข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ และการตอบรับที่เกิดขึ้นกับรายการ การนำเสนอรายงานจะเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ บนพื้นฐานและมุมมองของผู้วิจัยในฐานะที่เป็นสื่อผู้ผลิตรายการรับผิดชอบการผลิตรายการ

#### แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ซึ่งเป็นบันทึกของผู้ชม ที่ติดต่อกับมายังรายการเป็นลักษณะของช่องทางในการตอบรับจากผู้รับสาร ได้แก่

- จดหมายและไปรษณียบัตรทั้งหมด ที่ผู้ชมเขียนติดต่อเข้ามาขอรายการเพื่อขอข้อมูลของรายการ แนะนำติชม ขอคำปรึกษาและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งร่วมสนุกกับรายการ ในช่วงปี 2542 – 2543 ตั้งแต่ เดือน มกราคม 2542 ถึง เดือน ธันวาคม 2543 จำนวน 1,203 ฉบับ

- เอกสารที่บันทึกข้อมูลของผู้ชม ที่โทรศัพท์ติดต่อเข้ามาขอข้อมูลกับทางรายการซึ่งมีชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อกลับได้ วัน เดือน ปี ที่ขอข้อมูล และเรื่องหรือตอนที่ขอข้อมูล ตั้งแต่เดือนมกราคม 2542 ถึง เดือนธันวาคม 2543 จำนวน 648 ราย

- เอกสารการตอบรับทางอีเมล (E mail) ของผู้ชมที่ติดต่อผ่านทางเว็บไซต์ของรายการที่ขอข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น ตั้งแต่ เดือน มิถุนายน 2542 ถึง เดือน ธันวาคม 2543 จำนวน 155 ฉบับ

เพื่อนำมาศึกษาหาคุณลักษณะของผู้ชมและพฤติกรรมในการตอบรับว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร โดยมีตัวอย่างการตอบรับบางส่วนอยู่ในภาคผนวก

2. แหล่งข้อมูลประเภทเทปโทรทัศน์ ได้แก่ เทปรายการเกษตรลูกทุ่ง (Master tape) ตั้งแต่เริ่มออกอากาศตอนแรก คือ ตอนที่ 1 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2541 ถึง ตอนที่ 542 วันที่ 28 ธันวาคม 2543 เป็นจำนวน 542 ตอน ซึ่งได้มีการจัดเก็บไว้อย่างเป็นระเบียบ จะมีตอนของรายการที่เกิดขึ้นในยุคเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในเรื่องของ วัน เวลาการออกอากาศ การพัฒนาในส่วนของรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งวิธีในการนำเสนอของรายการได้อย่างชัดเจน

เพื่อนำมาใช้ศึกษา ถึงลักษณะและรูปแบบการนำเสนอของรายการ รวมทั้งแนวคิดของผู้ผลิตในการสร้างสรรค์และพัฒนารายการมาอย่างไร ซึ่งรายชื่อเทปที่เป็นตอนออกอากาศทั้งหมดจะอยู่ในภาคผนวก

3. ข้อมูลประเภทบุคคล เป็นข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) นำมาบันทึกเก็บเป็นข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วย

3.1 ข้อมูลจากบุคคลที่เป็นผู้ผลิตสื่อ (Media Side) ได้แก่ ทีมงานสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ควบคุมการผลิต (Producer) ครีเอทีฟ พิธีกร เจ้าหน้าที่ประสานงาน และทีมงานผลิตในส่วนของ เจ้าหน้าที่ช่างภาพ เจ้าหน้าที่เสียง เจ้าหน้าที่แสง รวมทั้งผู้บริหารของทางสถานีกำกับดูแลรายการ

- คุณ ตูลชัย ธรรมคุณฎี พิธีกรและครีเอทีฟ รายการเกษตรลูกทุ่ง
- คุณ ปณต สุขเกษม เจ้าหน้าที่ประสานงาน รายการเกษตรลูกทุ่ง
- คุณ คีรณ กฤทธิเรืองเดช หัวหน้าช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ รัชชิต สาระศาลิน ช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ สมชาย เสียงใส ช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ เศรษฐา ไม้พามิช ช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ พงษ์ยศ แก้วทองประคำ ช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ วิชัย สีกา ช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ สงกรานต์ ชูระชัย ช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี

- คุณ ธนา นันทารนุช ช่างภาพฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ ชูพงษ์ ใจเงินสุทธิ เจ้าหน้าที่เสียงฝ่ายผลิตรายการไอทีวี
- คุณ ณรงค์ชัย ตรีก้อน เจ้าหน้าที่เสียงฝ่ายผลิตรายการ ไอทีวี
- คุณประสพสินธ์ บุญประสิทธิ์ เจ้าหน้าที่แสงฝ่ายผลิตรายการ ไอทีวี
- คุณ ศักดิ์สกุล วงษ์สุวรรณ เจ้าหน้าที่แสงฝ่ายผลิตรายการ ไอทีวี
- คุณ ศศิกร ฉันทเศรษฐ์ ผช.กก.ผจก. ด้านธุรกิจรายการของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี
- ข้อมูลจากตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นพนักงานของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีและเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตรายการ (Producer) มีบทบาทในการสร้างสรรค์ กำหนดแนวคิดและวางแนวทาง การพัฒนาของรายการ ละครถูกหุง มาตั้งแต่เริ่มดำเนินการผลิต

เพื่อนำมาศึกษาถึงแนวทางความคิดในการผลิตรายการ และกระบวนการในการผลิตของทีมงานว่ามีลักษณะอย่างไร รวมทั้งแนวนโยบายของผู้บริหารที่กำกับดูแลรายการ

3.2 ข้อมูลจากบุคคลที่เป็นผู้ชมรายการ(Audience Side) ได้แก่ คนในพื้นที่ที่เป็นเกษตรกร และบุคคลทั่วไปที่เป็นแฟนรายการ ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มาจากหลากหลายอาชีพ เช่น พนักงานบริษัท เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ พนักงานโรงแรม ข้าราชการ บุคคลที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานของรัฐ พ่อค้าแม่ค้าหรือผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรผู้ร่วมรายการและกลุ่มชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่นต่างๆ

ทั้งนี้ทีมงานผู้ผลิต ได้เดินทางไปสัมผัสกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้ อยู่เป็นประจำทุกครั้งที่มีการออกกองถ่ายในต่างจังหวัด ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติงานภาคสนามตามปกติ โดยจะเป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ พูดคุยสอบถามความรู้สึก ความคิดเห็นต่างๆ โดยไม่ให้รู้ตัว เพื่อเก็บบันทึกเป็นข้อมูล แบบไม่มีการเจาะจงที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นไปตามจังหวะและโอกาสที่ผู้ชมจะพบเจอ และเข้ามาทักทายกับทีมงานเอง ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาประกอบการวิจัยร่วมกับแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ในการวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้ชมรายการ

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารจากการตอบรับของผู้ชม ผู้วิจัยและทีมงานได้ทำการรวบรวมและจัดเก็บไว้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานทางข้อมูลของรายการ ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติงานตามเป็นปกติอยู่แล้ว สามารถที่จะนำมาในการศึกษา ลักษณะและช่องทางของการตอบรับ รวมทั้งลักษณะเนื้อหาของการตอบรับได้อย่างสะดวก เช่นเดียวกันกับข้อมูลที่เป็นเทปโทรทัศน์ของรายการ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดระเบียบของเทปที่ออกอากาศไปแล้วในแต่ละปี ซึ่งเรียงตามตอนที่ออกอากาศอย่างเป็นลำดับ สามารถที่จะนำมาใช้ประกอบการศึกษาในเรื่องของรูปแบบการพัฒนารายการ รวมทั้งวิเคราะห์แนวคิดและเนื้อหาที่น่าสนใจได้ทันที

ทั้งนี้ในส่วนของการเก็บข้อมูลจากตัวบุคคลที่เป็นทีมงานผู้ผลิต และการสอบถามข้อมูลจากผู้ชมที่ตอบรับเข้ามา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และวิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในขณะถ่ายทำรายการ โดยมีการทำบันทึก (Note Taking) ข้อมูลในส่วนที่มีการสัมภาษณ์ พูดคุยสอบถาม จดจำและบันทึกการเจรจาโต้ตอบ เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

โดยผู้วิจัยได้จัดลำดับข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมด ให้มีความเป็นระเบียบมากขึ้น และพิจารณารายละเอียดของข้อมูลในแต่ละประเภท โดยจะอาศัยแนวทางหรือประเด็นคำถามในลักษณะเดียวกัน และทำการจดบันทึกไว้ (Note Talking) ดังนี้

1. ข้อมูลภูมิหลังและลักษณะโครงสร้างทางประชากร
2. ลักษณะการติดตามชม เหตุผลในการตอบรับ
3. การมองภาพรวมของรายการ รูปแบบการนำเสนอ เนื้อหาสาระ คุณค่าของรายการในฐานะที่ให้ความรู้อย่างไรบ้าง
4. ลักษณะเนื้อหาที่เป็นข้อมูลของการตอบรับเป็นไปในลักษณะใด
5. ความถี่ของความถี่ของข้อมูลกับทางรายการ ลักษณะการจดจำในเนื้อหาที่รายการนำเสนอ
6. จำนวนเรื่องหรือตอนของรายการที่ได้รับความสนใจ
7. คุณค่าและความสำคัญของรายการที่มีต่อผู้ชม

## การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การตอบรับของผู้ชมรายการ เกษตรลูกทุ่งของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ” ผู้วิจัยจะใช้วิธีการศึกษา และเรียบเรียงข้อมูลจากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำเสนอแบบบรรยายพรรณนา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 จะวิเคราะห์การผลิต แนวทางความคิดในการสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และแนวทางการพัฒนารายการ เกษตรลูกทุ่ง ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจาก เทปโทรทัศน์ที่มีตอนต่างๆ ของรายการ และข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์บุคคล ในส่วนของทีมงานผู้ผลิต ซึ่งมีบทบาทในการออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชม โดยการอาศัยกรอบแนวคิดของผู้ผลิตสื่อ (Media Side) มากำกับเพื่อให้ได้ผลของการวิเคราะห์ตามที่ต้องการ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์การตอบรับของผู้ชมรายการ โดยพิจารณาถึงช่องทางใดในการสื่อสารและคุณลักษณะของผู้ชม ทำการวิเคราะห์จากข้อมูล ประเด็นเนื้อหา การตอบรับ เหตุผลและแรงจูงใจในการติดตามชม และการนำไปใช้ประโยชน์

## การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งให้ความสำคัญต่อผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้กระทำ (Active) การสื่อสารและวิเคราะห์ปัจจัยที่จะมีผลต่อการเลือกใช้สื่อของผู้ชม โดยอาศัยลักษณะความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างผู้ผลิตสื่อและผู้รับสื่อ ด้วยการศึกษารายการจากเอกสารการตอบรับ และนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายพรรณนา ซึ่งมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

ส่วนที่ 1 นำเสนอลักษณะการผลิตรายการ รูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ แนวทางความคิด ลำดับการพัฒนารายการ คุณลักษณะเฉพาะของสื่อและตัวเนื้อหารายการ ปัจจัยแวดล้อมในส่วนของผู้ผลิต เพื่อใช้เป็นฐานของการสร้างความเข้าใจในเรื่องต้นตอตัวรายการ

ส่วนที่ 2 นำเสนอช่องทางที่มีการตอบรับ ลักษณะของกลุ่มคนคูที่ตอบรับเข้ามาว่าเป็นอย่างไร ลักษณะของเนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นประเด็นและแนวคิดของการตอบรับ การตอบสนองของผู้ชมที่เลือกชมรายการ ประเด็นคำถามและวัตถุประสงค์ของการตอบรับ แรงจูงใจ เหตุผลและความต้องการของผู้ชมที่ตอบรับเข้ามา คุณค่าและประโยชน์ของรายการที่มีต่อผู้ชม

โดยจะได้นำเสนอ ส่วนที่ 1 ในบทที่ 4 และนำแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้ผลิตสื่อ(Media Side) มาเป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์ สำหรับส่วนที่ 2 จะนำเสนอในบทที่ 5 โดยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้กระทำ (Active Audience) ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (The Uses and Gratifications Theory) และ แนวคิดเกี่ยวกับการคาดหวังคุณค่าของสื่อ (Expectancy – Value Theory) แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (Communicator – Audience Relations) รวมทั้งองค์ประกอบและปัจจัยของผู้รับสื่อ (Audience Side) นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และนำเสนอ เพื่อให้เห็นผลของกระบวนการการเลือกใช้สื่อ และลักษณะการตอบรับของคนคูที่มีต่อตัวรายการ พร้อมทั้งสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะแนวทางของการวิจัยที่จะพัฒนาต่อไปในบทที่ 6